același, acestași, etc., lui „tot acela, tot acesta", sau „chiar acela" etc.

Începând cu Maiorescu (v. Maiorescu, *Itinerar în Istria și Vocabular istriano-român,* p. 84), care îl scria *aistu*, despărțind greșit pe *țestaistu* ca fiind *țest aistu,* (v. Pușcariu, *Studii istroromâne,* II, p. 164), pentru ca să samene cu pronumele dr. *aista,* s'a crezut că *istu* ar fi latinescul *iste,* dr. *aista* (v. Byhan, *Istrorumänisches Glossar* (Jahresbericht, VI), p. 184; Popovici, *Dialectele române din Istria,* I, p. 72; Pușcariu, *Studii istroromâne,* II, p. 163—164).

Adevărata explicație a lui *istu* a dat-o Miklosich în *Rumunische Untersuchungen, I., Istro-und Macedo-rumunische Sprachdenkmähler,* p. 32. *Istu* derivă dela sl. *istŭ*, 'verus, idem, ille' (bulg. s.-cr., slov. *isti).* Formele *țela-istu, țesta-istu* sânt decalcuri după formele serbo-croate: *taj isti* 'idem', *ta ista* 'eadem', *to isto* 'idem', *onaj isti,* etc., *oraj isti,* etc. (v. *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* al Academiei din Zagreb, articolul *isti* 'verus, idem, ipse').

D-l prof. Pușcaru îm atrage atenția în ultimul moment că *ist* se găsește și singur, fără a fi precedat de pronume demonstrativ, într'un text publicat de d-l prof. L. Morariu în „Făt-Frumos", anul III, No. 1, p. 19. Fraza e următoarea: „Vezi, ista-i te om!". D-l L. Morariu o traduce la p. 20 în felul ce urmează: „Vezi, aista-i omul tău!" Cum știm că acest *ista* este *isti* s.-cr., l-am traduce mai degrabă cu „chiar acesta", ceeace se și potrivește în text.

E de remarcat că, întrebuințat singur, pronumele *ist* îl ia, întocmai ca și celelalte pronume românești, pe acel *-a* ce-l găsim la finea lui *acesta, acela, aceasta* etc., prin urmare *ista.* (Cel puțin așa îl întâlnim singura dată când este semnalat).

E. PETROVICI.

Nume proprii de bărbați articulate.

Aceste nume mi-au fost comunicate din comuna Seliște (jud. Turda).

In Seliște, ca pretutindeni în satele românești, nu-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14775 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:54:27

mele de familie e cu totul oficial și poporul îl învață numai la școală sau la primărie; de aceea, pentru a numi pe cineva, sătenii se servesc sau de poreclă sau de numele de botez urmat de indicația al cui fiu sau a cui fiică e, iar pentru femei a cui soție este. In cele două cazuri din urmă numele tatălui sau al bărbatului va urmă după numele de botez și va avea forma genitivului, de ex. *Florica lu Dávid*.

In cele mai multe regiuni românești, genitivul numelor proprii de bărbați se face prin punerea articolului (sub forma *lui* sau *lu*) înaintea numelui[1].

In Selište, și cu siguranță în multe alte regiuni din nord-vestul teritoriului limbii române, o mulțime de nume de bărbați își formează genitivul ca celelalte substantive masculine.

Acestea de obiceiu au și forma nominativului articulată. Adecă au un *-u* la sfârșit, care este simțit ca articol. La porecle, cari adeseori sânt substantive sau adiective, de ex. Cucu, Mutu etc., acest *u* reprezintă fără îndoială articolul enclitic *-ul*. Numele de botez au câteodată un *-u* final, ca de ex. la Iancu, care reprezintă un *-ul* mai vechiu, articol enclitic sau, după Gustav Weigand sufixul *-ul* balcanic. Altele au un *-u* final originar, ca Alexandru, Marcu, care are însă rolul articolului enclitic, deoarece, între el și genitivul următor nu se pune articolul pronominal. Se zice *Alixandru Mutului*, nu *Alexandru al lui Mutu*, cum ar fi în limba literară.

Dăm mai jos o serie de nume cu genitive în *-lui* de ex.:

Porecle

Cucu — Mitru *Cucului*.
Meciu (< ung. mécs = opaiț) — Simionu *Meciului*.
Mutu — Alixandru *Mutului*.
Sfătu (sfăt = paraclisier) — Mitru *Sfătului*.

[1] Despre forma *lu* v. S. Pușcariu, *Der lu- Genitiv im Rumänischen*, în ZRPh., XLI (1921).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14775 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:54:27

Strioncu — Nastasia *Strioncului.*
Surdu — a *Surdului.*
Ursu — Ilia *Ursului.*

Ipocoristice.

D'inu (Constantin) — Cruciţa *D'inului.*
Mitru — Parásca' *Mitrului.*
Nonu (Iuăn) — Paraschiva *Nónului.*
N'onu („) — Petrea *N'ónului.*
Nuţu („) — Măria *Núţului.*

Nume de botez.

Bunu (ţigan) — Cuma *Bunului* (ţigancă).
Iancu („) — Mariţa *Iancului.*
Marcu — Ispasu *Márcului.*
Paşcu — Cruciţa *Paşcului.*

Numele *Ioc,* de obiceiu nearticulat la nominativ, are genitivul ca cele de mai sus:

Susana *Iocului.*

O a doua categorie de nume, nearticulate la nominativ, formând genitivul cu articolul prepozitiv, au forma articulată când sânt urmate de un alt nume la genitiv.

De ex.:

Iacob — Susana lu *Iácoru* Ponoaii.
Iácobu l' Ion Mirón.
dar a lu *Iacob.*

Ion — *Ionu* Mariii a Ponoaii.
Iuonu Bóşchii.
Iuonu Mărínii.
dar Iacobu *l' Ion* Mirón.

Ispás — *Ispasu* Marcului.
dar Susana lu *Ispas.*

Simión — *Simionu* Meciului.

Ştefan — *Ştefan* lu Onişor.

Alexandru Mutului sau a Mutului.

E de sine înţeles că numele de bărbaţi terminate în *a* au genitivul ca celelalte substantive feminine.

De ex.: Poreclele

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14775 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:54:27

Daúa — Petrea *Daúii.*
Gliţa — Victoria *Gliţâ.*
Pişţucă — Iuonu *Pişţuchii.*
T'iuşca — a *T'iuşchii.*

Numele de botez.

Cula (Nicolae) — *a Culii.*
Obreję (— jea) — Iuonu *Obrejii.*

La această categorie au trecut şi numele terminate în *-e* de ex.: *Petre* — Petrea *Daúii*, Frăşâúa *Petrii*; *Ilie* — *Ilia* Meciului, — a *Ilii.*

Nume nearticulate.

Porecle.

Busti (i fonic) — a lu Busti	Ţili (i fonic)
Ciucur	Toplec
Gobârlíc	Ţărcoĭŭ
Mógoş	Vanci (i fonic)

Nume de botez.

Bgírosân (Gherasim)	Măfeĭŭ
Constantín (dar Dînu)	Melĭán (Emilian)
Dávid	Mihăílă
Găvrílă	Nicoláie
Glígor	Şilimón (Filimon)
Iósuv	Şilip (Filip)
Irimie	Vasâlie
Ispăsóc	Valer
Macaveĭŭ	Victor

Deci afirmaţia că în limba română numele de bărbaţi nu pot fi articulate (G. Weigand, în articolele sale despre numele în *-ul*) nu e justă pentru toate dialectele. Ar trebui cercetat dacă nu există şi în alte regiuni româneşti acest procedeu de-a articula numele de bărbaţi. Imi aduc aminte a fi auzit prin Bihor forme ca acestea: *a Iancului, a Iuănului, a Mitrului.* E probabil că limba română a avut tendinţa de a articula şi numele de bărbaţi întocmai ca pe cele de femei, cum o face în limba albaneză

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14775 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:54:27

unde fiecare nume de bărbat are, după terminaţie, sau articol masculin sau feminin: *Gjon* (Ioan) — *Gjoni*; *Thomái* — *Thomáj*; *Gjerg* (Gheorghe) — *Gjergji*: *Gikë* (ipocoristic dela Gjerq) — *Gika, Lekë, Skëndo* (ipocor. dela Alexandru) — *Leka, Skëndoja* (-*i* este articolul enclitic masc., iar -*a* cel fem.).

E interesant că scriitorii, pentru a da o pecete arhaizantă povestirii, întrebuinţează forme articulate de nume de bărbaţi, de ex. „*Petrului* îi părea. . . .” (Slavici, *Poveşti*. Minerva, p. 23).

Ceea ce a împiedecat ca articularea numelor de bărbaţi să fie generală ca la numele de femei, a fost cu siguranţă mulţimea de nume slave, intrate prin biserică sau direct pe cale populară, a căror finale nu puteau uşor fi articulate

La numele de femei, acest procedeu s'a putut menţine, deoarece finala -*a* a fost simţită ca articol. De asemenea şi numele de bărbaţi terminate în -*a* sânt articulate: *Toma, Duminecă Tomii*: *Costea, a Costii*.

E de remarcat că numele de familie din comuna Seliste sânt nearticulate: *Trif, Tat, Chiorean, Dărăban*, în loc de *Trifu(l), Tatu(l), Chioreanu(l)* (= din Chioar), *Dărăbanu(l)* (dărăban = servitor). Acest lucru se observă în întreg Ardealul şi Banatul. Acesta se datoreşte fără îndoială faptului că numele de familie au fost notate la sfârşitul secolului al XVIII-lea şi în decursul secolului al XIX-lea de funcţionari streini, care având totuşi unele cunoştinţe de limba română, omiteau articolul de la sfârşitul poreclelor româneşti, pentrucă îl simţeau ca un fapt gramatical românesc care nu trebue transcris în scriptele lor de patronimice redactate neunteşte sau ungureşte. *Ion* al lui *Trifu (Iuonu Trifului)* sau *Ion Ursu* (poreclă) devenea deci *Triff* sau *Ursz* János sau Johann.

Obiceiul acesta de a nu articula numele de familie a intrat pe urmă şi la popor, în cât, în cazul când porecla coincide cu numele de familie, cea dintâiu e articulată iar cel din urmă nearticulat: *Ion a lu Belinţanu* (porecla din satul Belinţ) are numele oficial *Ion Belinţan* sau mai degrabă *Belinţan Ion*.

E. PETROVICI

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14775 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:54:27